

Program wychowania przedszkolnego

wspomagający rozwój aktywności dzieci trzyletnich

Spis treści

Wstęp	5
Koncepcja filozoficzna programu	8
Cele ogólne programu	9
Warunki realizacji programu	10
Propozycje metod pracy z dziećmi trzyletnimi	12
Metody szczególnie użyteczne w pracy z dziećmi trzyletnimi	13
Charakterystyka rozwoju dziecka trzyletniego	20
Treści edukacyjne	24
Indywidualizacja pracy z dziećmi	29
Literatura	31

Wstęp

Program wychowania przedszkolnego wspomagający rozwój aktywności dzieci trzyletnich *Żyrafa Ola i przyjaciele* jest przeznaczony do pracy z dziećmi w przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego. Stanowi integralną część programu wychowania przedszkolnego dla dzieci od trzech do sześciu lat o takim samym tytule.

Program jest zgodny z założeniami Podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej). Odpowiada też zaleceniom zawartym w Ustawie o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. z późniejszymi zmianami oraz Ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.

W zmieniających się warunkach życia społeczno-politycznego, gospodarczego i kulturowego pojawiają się nowe zagadnienia bezpośrednio związane z transformacją funkcji przedszkola i nauczyciela małego dziecka. Ostatnia zmiana wynikająca z reformy szkolnictwa wymaga od nauczyciela odejścia od roli edukatora przekazującego wiedzę i przyjęcia roli kreatora stymulującego aktywność dziecka ukierunkowaną na rozwój poznawczy i społeczny, wczesną edukację i uspołecznienie oraz tworzenie fundamentów podstawowych umiejętności – czytania, pisania i arytmetyki – niezbędnych do podjęcia nauki w szkole podstawowej¹.

Koncepcja programu zasadza się przede wszystkim na metodach aktywizujących, które odwołują się do autentycznej i spontanicznej aktywności dzieci. Tylko taka aktywność, jak przekonuje J. Piaget, „kierowana i nieustannie pobudzana przez nauczyciela, ale pozostawiająca swobodę w podejmowaniu prób, błędzeniu po omacku i uwzględniająca możliwość popełnienia pomyłek, doprowadzi do intelektualnej autonomii”². Dziecko, które aktywnie zdobywa wiedzę poprzez eksperymentowanie i poszukiwanie, ma szansę na lepsze zrozumienie i zapamiętanie treści. Uczy się samodzielnego dochodzenia do wiedzy. Ta umiejętność będzie dla niego ważna przez całe życie i zapewni mu sukces edukacyjny na każdym poziomie kształcenia. Ważnym aspektem metod aktywizujących jest uczenie współpracy z rówieśnikami – doskonalenie umiejętności komunikowania się, wymiany poglądów, dochodzenia do wspólnych wniosków itd. Wielką radość i satysfakcję daje dzieciom możliwość zaprezentowania efektów swoich działań rodzicom, innym dzieciom i pracownikom przedszkola.

¹ Parczewska T., *Strategie stosowane przez przedszkole w realizacji jego funkcji i zadań edukacyjnych*, [w:] *Dziecko w szkolnej rzeczywistości – założony a rzeczywisty obraz edukacji elementarnej*, Sowińska H. (red.), Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2011, s. 397.

² Piaget J., *Dokąd zmierza edukacja*, PWN, Warszawa 1977, s. 88.

Kiedy dzieci widzą zachwyt w oczach osób, którym przedstawiają swoje osiągnięcia, wzrasta ich pozytywna samoocena.

Treści edukacyjne programu realizują cztery obszary rozwoju dziecka: fizyczny, emocjonalny, społeczny i poznawczy.

U dzieci w wieku przedszkolnym rozwój fizyczny jest zintegrowany z rozwojem biologicznym. Wszelkie przejawy fizyczności można tłumaczyć przede wszystkim w odniesieniu do zjawisk natury biologicznej. Jeżeli w przedszkolu zadba się o odpowiednie warunki pobytu, zapewni się zdrowe, zbilansowane posiłki, codzienny pobyt na świeżym powietrzu, zabawy i ćwiczenia ruchowe, to przyczyni się to do zdrowia dzieci. Ułatwi im to również skupienie się na podejmowanych działaniach i odnoszenie sukcesów edukacyjnych.

Pobudzanie rozwoju emocjonalnego dzieci – kolejny element procesu wychowania w przedszkolu – odgrywa ważną rolę w kształtowaniu ich osobowości. W jego efekcie dziecko rozpoznaje i szanuje emocje – swoje i innych. Staje się również empatyczne w stosunku do zwierząt, a także dostrzega wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.

Podstawowym celem wychowania społecznego jest przygotowanie dziecka do roli aktywnego współuczestnika i współtwórcy życia społecznego. Dziecko nabywa umiejętności komunikowania się z dorosłymi i innymi dziećmi, rozpoznawania emocji oraz radzenia sobie z nimi. Poznaje środowisko, w którym żyje, uczy się szacunku do tradycji i historii Polski, a także przyswaja niezbędną wiedzę na temat członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej. Należy pamiętać również o tym, że wiele dzieci podróżuje z rodzicami po świecie, dlatego trzeba im także przekazać elementarną wiedzę na temat innych państw, kontynentów, narodowości, ras itd. Treści z tego bloku tematycznego wprowadzają dzieci w świat wartości, dobra, piękna, szacunku i tolerancji.

Aby stymulować rozwój poznawczy dziecka, należy skupić się na procesie kształcenia, który ma na celu rozwijanie aktywności i czynności umysłowych, budzenie ciekawości i potrzeby wiedzy o świecie oraz przyswajanie elementarnych wiadomości i praktycznych umiejętności przydatnych w codziennym życiu. Wychowanie umysłowe stanowi podstawę przygotowania do nauki w szkole w zakresie czytania, pisania i matematyki³.

³ Dmochowska M., *Rola wychowania umysłowego w rozwoju dziecka*, [w:] *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, Kwiatowska M. (red.), WSiP, Warszawa 1985, s. 344.

Dlaczego warto wybrać program *Żyrafa Ola i przyjaciele?*

Program ma bogatą obudowę metodyczną. Są to m.in. przewodniki dla nauczycieli, w których znalazły się propozycje pracy z dziećmi od chwili przekroczenia przez nie progu przedszkola, poprzez różnego rodzaju zajęcia dydaktyczne, pobyt na świeżym powietrzu, aż po moment odebrania ich z placówki przez rodziców. Publikacje dla dzieci zawierają ćwiczenia dostosowane do poziomu ich rozwoju, o różnym stopniu trudności. Przy ich tworzeniu uwzględniono zasadę indywidualizacji – w efekcie dzieci mogą pracować w obrębie jednego tematu na różnych poziomach.

W całym programie wychowania przedszkolnego dla dzieci od trzech do sześciu lat uwzględniono wymagania nowej podstawy programowej z 14 lutego 2017 r. Realizujące go dzieci posiadają elementarną umiejętność nauki czytania, będą przygotowane do nauki pisania, a dzięki bogatej ofercie zajęć z zakresu pojęć matematycznych zdobędą także umiejętności dające gwarancję odniesienia sukcesu w uczeniu się matematyki w szkole.

Koncepcja filozoficzna programu

Podstawy teoretyczne programu zasadzają się przede wszystkim na teorii konstruktywizmu. W myśl tej teorii wiedza jest tworzona przez jednostkę. Człowiek nie rejestruje informacji, lecz buduje struktury wiedzy z dostępnych wiadomości. Dorota Klus-Stańska uważa, że trudno mówić o bezpośrednim odzwierciedlaniu w umyśle poznawanej rzeczywistości czy też wiernej rejestracji lub kopiowaniu napływających danych. Każda czynność poznawcza prowadzi do swoistego przekształcenia docierających informacji. Poznanie ma zatem zawsze naturę raczej czynną niż bierną.

Idee konstruktywizmu stanowią obiecującą perspektywę dla edukacji. Respektowanie postulatów konstruktywistów wiąże się z odchodzeniem od mającego behawiorystyczny rodowód transmisyjnego modelu wiedzy na rzecz modelu interakcyjnego, mającego u podstaw aktywność badawczą dzieci. W tym modelu większego znaczenia nabiera wiedza dziecka zdobyta poza instytucjami edukacyjnymi, docenia się jego osobisty punkt widzenia odnoszący się do różnych kwestii. Do głosu dochodzi wiedza „wewnętrzna”, będąca tworzoną przez dziecko wewnętrzną reprezentacją świata. W ujęciu konstruktywistycznym nauczyciel nie jest osobą przekazującą niepodważalną i jedynie słuszną wiedzę. Jego rola polega na organizowaniu sytuacji edukacyjnych. Jest on organizatorem stwarzającym dzieciom możliwości działań poznawczych. Pielęgnuje i wzmacnia naturalną ciekawość dzieci, zachęca je do prezentowania własnych przekonań i inspiruje do dialogu.

Organizowanie edukacji w duchu konstruktywizmu daje nadzieję na kształtowanie człowieka wielowymiarowego, twórczego, samodzielnie myślącego. W zakresie uczenia się ważniejszy od zasobu wiedzy i wymiernych osiągnięć dziecka jest sam proces – a także refleksja, interpretacja, dochodzenie do prawdy i rozwiązywanie problemów. Zgodnie z poglądami Jerome’a S. Brunera, jednostka ma sama sprawować kontrolę nad swoją aktywnością poznawczą, ale jednocześnie powinna realizować swoje zadania w grupie rówieśniczej, we wspólnocie uczących się osób. Dzięki temu zachowuje nie tylko indywidualność, lecz także tożsamość kulturową.

Cele ogólne programu

1. Wspomaganie całościowego rozwoju dzieci poprzez organizowanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających aktywnemu poznawaniu świata.
2. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa przez umożliwianie dzieciom swobodnego rozwoju, zabawy i odpoczynku.
3. Budowanie u dzieci poczucia własnej wartości. Umożliwianie nabywania przez nie odporności emocjonalnej i zdobywania umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.
4. Wdrażanie dzieci do zdrowego stylu życia oraz czerpania radości z podejmowania wysiłku fizycznego.
5. Wdrażanie dzieci do samodzielności podczas czynności samoobsługowych, do poszukiwania wiedzy i podejmowania decyzji.
6. Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających rozwojowi mowy, odpowiedniego zachowania oraz wrażliwości artystycznej.
7. Wprowadzenie dzieci w świat wartości – takich jak zdrowie, porozumienie, pokora, dobro, prawda, piękno, przyjaźń, wolność.
8. Budzenie świadomości narodowej. Kształtowanie postawy patriotycznej.
9. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci.

Warunki realizacji programu¹

Program wychowania przedszkolnego *Żyrafa Ola i przyjaciele* może być realizowany w przedszkolu dysponującym salami urządzonymi zgodnie z potrzebami dzieci, z wieloma kącikami zainteresowań oraz miejscem na zabawy ruchowe i relaks. Sale te powinny być wyposażone w pomoce dydaktyczne do zajęć. W podstawie programowej zaleca się zorganizowanie stałych kącików zainteresowań: czytelniczego, konstrukcyjnego, artystycznego, przyrodniczego, a także czasowych, związanych z realizowaną tematyką, świętami czy specyfiką pracy przedszkola. Proponuje się też, by każde dziecko miało własną szufladę lub półkę na rzeczy osobiste i pakiet edukacyjny.

Nauczyciele wychowania przedszkolnego organizują pobyt dzieci w placówce w różnych formach. Konieczne jest zagospodarowanie każdej godziny, planowanie działań kierowanych i niekierowanych, takich jak: zajęcia dydaktyczne, zabawy swobodne, aktywność na placu zabaw, użyteczne prace, spacer, wycieczki itp. Należy uwzględnić także czas na spożywanie posiłków, odpoczynek, uroczystości przedszkolne i doskonalenie czynności samoobsługowych (ubieranie się, rozbieranie się itd.).

Dla dziecka w wieku przedszkolnym najważniejsza jest zabawa. Związane z nią działania wpisują się w naturalną potrzebę bycia czynnym. Należy zadbać o to, by dzieci przebywały codziennie na świeżym powietrzu. Najlepszą przestrzenią do realizacji aktywności poza budynkiem przedszkola są: przedszkolny ogród, plac zabaw, boisko i najbliższa okolica – teren spacerów, krótkich wycieczek itp. Nauczyciel wychowania przedszkolnego powinien tak zaplanować rytm dnia swoich podopiecznych, by zrealizować zadania wynikające z planu pracy dydaktyczno-wychowawczej, zapewnić dzieciom zabawę i dać im poczucie bezpieczeństwa.

Ćwiczenia zaproponowane w kartach pracy dzieci wykonują przy stolikach. Należy pamiętać wówczas o wyrabianiu nawyku przyjmowania prawidłowej pozycji ciała – zapobiega to wadom postawy.

Ramowy rozkład dnia w grupie trzylatków – przykład

Oddział czynny w godzinach 7:00–17:00

7:00–8:00 Schodzenie się dzieci. Indywidualne rozmowy z dziećmi i rodzicami. Gry i zabawy stolikowe, dydaktyczne, konstrukcyjne, tematyczne.

8:00–8:10 Powitanie.

¹ Zgodne z warunkami i sposobami realizacji podstawy programowej.

- 8:10-8:40** Ćwiczenia poranne (zabawy ruchowe).
- 8:40-8:50** Czynności higieniczne przed śniadaniem.
- 8:50-9:20** Śniadanie – doskonalenie umiejętności samodzielnego i estetycznego spożywania posiłków.
- 9:20-9:30** Czynności higieniczne po śniadaniu. Przygotowanie do zabaw i realizacji zadań edukacyjnych.
- 9:30-10:00** Zajęcia wychowawczo-dydaktyczne organizowane przez nauczyciela wyzwalające aktywność dzieci w różnych sferach rozwoju.
- 10:00-11:40** Spacer, zabawy na świeżym powietrzu, zabawy i gry ruchowe, obserwacje przyrodnicze, prace porządkowe i ogrodnicze, wycieczki – swobodna aktywność dzieci. Zajęcia ruchowe w sali (w razie niekorzystnej aury). Zajęcia indywidualne.
- 11:40-11:50** Czynności higieniczne przed obiadem.
- 11:50-12:20** Obiad – wspieranie samodzielnych działań dziecka, kształtowanie nawyków higienicznych i zachowań prozdrowotnych. Samodzielne spożywanie posiłku, prawidłowe posługiwanie się sztucami.
- 12:20-12:30** Czynności higieniczne i porządkowe po obiedzie.
- 12:30-14:00** Odpoczynek – leżakowanie przy muzyce relaksacyjnej, słuchanie bajek i opowiadań.
- 14:00-14:10** Czynności higieniczne przed podwieczorkiem.
- 14:10-14:30** Podwieczorek – wyrabianie nawyków higieniczno-kulturalnych.
- 14:30-14:40** Czynności higieniczne i porządkowe po podwieczorku.
- 14:40-17:00** Zabawy dowolne. Czytanie literatury dziecięcej. Ćwiczenia indywidualne z dziećmi dostosowane do ich możliwości. Zabawy w kręgu i zabawy stolikowe. Zabawy na świeżym powietrzu. Ćwiczenia artykulacyjne, ortofoniczne, słuchowe. Rozmowy indywidualne z rodzicami. Porządkowanie sali. Rozchodzenie się dzieci do domów.

Propozycje metod pracy z dziećmi trzyletnimi

We współczesnej edukacji przedszkolnej kładzie się nacisk na nowy styl pracy z dzieckiem. Nauczyciel traktuje dziecko jak partnera, pomaga mu w indywidualnym rozwoju, wskazuje, w jakim kierunku ten rozwój może i powinien zmierzać. W tym celu nauczyciel powinien stosować różne metody w pracy dydaktyczno-wychowawczej. Wychodzą one naprzeciw ogólnym potrzebom życia społecznego i sytuacji rodziny.

Wykorzystywane w przedszkolu metody prowadzenia zajęć służą realizacji ich wyznaczonych celów. Można wyodrębnić trzy grupy tych metod: oglądowe, słowne oraz czynne. Metody z poszczególnych grup przenikają się wzajemnie i rzadko występują w czystej postaci. Niektóre z nich są dominujące w trakcie konkretnych rodzajów zajęć. Metody oglądowe, mające u podstaw obserwację i pokaz, przejawiają się najczęściej podczas spacerów, wycieczek i oglądania różnego rodzaju ilustracji. Metody słowne są wykorzystywane w czasie słuchania rozmaitych utworów literackich: wierszy, opowiadań, bajek. Metody czynne zaś to różnego rodzaju ćwiczenia.

Dobór metod zależy od indywidualnych możliwości dzieci oraz od tego, jakie umiejętności zaplanowaliśmy kształcić w danej chwili. Najlepszymi metodami są te, które aktywizują i motywują dziecko oraz umożliwiają mu praktyczne zastosowanie zdobytej wiedzy.

Metody szczególnie użyteczne w pracy z dziećmi trzyletnimi

Metody związane z aktywnością ruchową, muzyką i tańcem

Metoda ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne

Jest to metoda zasadzająca się na układzie ćwiczeń gimnastycznych polegających na ruchu, dotyku i wzajemnych oddziaływaniach fizycznych wspólnie ćwiczących osób. Jej genezy można dopatrywać się w koncepcji gimnastyki twórczej Rudolfa Labana, która została wzbogacona doświadczeniami autorki. Metoda wywodzi się z naturalnych potrzeb dzieci, tj. bliskości, kontaktu i bezpieczeństwa, zaspokajanych w trakcie zabaw z rodzicami – tzw. baraszkowania. W każdym zestawie ćwiczeń wyróżnia się kategorie ruchu wyzwalone przez: ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała, ćwiczenia pomagające wypracować pewność siebie i poczucie bezpieczeństwa w otoczeniu, ćwiczenia ułatwiające nawiązanie kontaktu i współpracy z drugim dzieckiem oraz grupą, a także ćwiczenia twórcze.

Metoda gimnastyki twórczej (ekspresyjnej) Rudolfa Labana

Metoda ta nie narzuca nauczycielowi schematu zajęć. Obowiązują jedynie trzy zasady ich konstrukcji: wszechstronności, naprzemienności wysiłku i rozluźniania oraz stopniowania trudności.

Dzieciom należy wyjaśnić jedynie, co mają robić. To, jak to robić, będzie zależało od ich pomysłowości i doświadczeń ruchowych.

Zgodnie z założeniami tej metody, nauczyciel proponuje dzieciom różne formy ruchu: opowieść ruchową, ćwiczenia muzyczno-ruchowe, taniec, improwizację ruchową, inscenizację, pantomimę.

Podczas wykorzystywania metody Labana należy pamiętać o jej podstawowych założeniach. Ma ona u podstaw szesnaście tematów. Każdy z nich uwzględnia inny charakter ruchu. Wszystkie tematy zostały podzielone na dwie grupy, którym odpowiadają dwa stopnie zaawansowania. Na zajęciach w przedszkolu wykorzystuje się pięć tematów: I – wycucie / świadomość własnego ciała; II – wycucie / świadomość ciężaru, siły i czasu; III – wycucie / świadomość przestrzeni; IV – rozwijanie wycucia płynności ruchu i ciężaru ciała oraz przestrzeni i czasu; V – kształtowanie umiejętności współdziałania z partnerem i grupą.

Metoda Labana umożliwia realizację nowoczesnych haseł nauczania wychowującego, rozwijania zdolności twórczych i odkrywczych. Podczas pracy z dziećmi w przedszkolu może być wykorzystywana w trojaki sposób:

- ▶ sporadycznie, w formie krótkich wstawek uatrakcyjnających zajęcia,
- ▶ do prowadzenia większych fragmentów zajęć,
- ▶ do prowadzenia całych jednostek metodycznych.

Do jej realizacji są niezbędne typowe pomoce dydaktyczne, takie jak: szarfy w czterech kolorach (niebieskim, żółtym, czerwonym i zielonym), woreczki z materiału i krążki ze sklejki lub tworzywa (w tych samych czterech kolorach), kolorowe obręcze o różnych rozmiarach, skakanki, gumowe piłeczki, duże piłki, laski. Nietypowe pomoce zaś to: gazety, tekturowe pudełka, plastikowe butelki, szpulki po niciach.

Metoda Carla Orffa

Podstawą tej metody są założenia ogólnowychowawcze skierowane do wszystkich dzieci, bez względu na ich wiek, umiejętności i możliwości. Dzieci są przygotowywane do rozumienia utworu muzycznego i w efekcie do tworzenia muzyki, czyli improwizowania, a nie tylko do odtwarzania. Stąd taka powszechność tej metody.

Jak pisał Orff: „Wszystkie przeżycia wczesnego wieku, wszystko, co w dziecku zostanie obudzone i rozwinięte, pozostaje mu właściwe przez całe życie”.

U podstaw koncepcji Orffa leżą trzy zasady: nacisk na kształcenie poprzez zabawę, rozwijanie muzykalności dzieci oraz integracja muzyki, słowa i ruchu.

Formy wychowania zgodne z tą metodą to:

- ▶ gra na instrumentach,
- ▶ duża ilość ruchu, szczególnie spontanicznego, kreatywnego,
- ▶ improwizacje wokalne, instrumentalne, ruchowe,
- ▶ śpiew ekspresyjny, angażujący dziecko,
- ▶ słuchanie muzyki.

Ćwiczenia rytmiczne (rytmika)

Zajęcia rytmiczne należy prowadzić dwa razy w tygodniu. Powinna im towarzyszyć atmosfera zabawy i odprężenia. Ich główne cele to: rozwijanie muzykalności dzieci i ich zamiłowania do muzyki, kształtowanie wrażliwości, rozwijanie pamięci muzycznej, słuchu muzycznego i poczucia rytmu.

Rozwój muzyczny dzieci można stymulować poprzez: zabawy ruchowe przy muzyce, naukę piosenek, grę na instrumentach perkusyjnych w czasie zabaw, piosenek i tańców, improwizacje ruchowe i muzyczne, naukę tańców dostosowanych do wieku i umiejętności, zabawy i ćwiczenia uwrażliwiające na podstawowe elementy muzyki (tempo, dynamikę, wysokość dźwięków, metrum, budowę utworów itd.).

Zajęcia rytmiczne realizują również cele ogólnowychowawcze – pomagają zapobiegać wadom postawy, kształtować sprawność i estetykę ruchów, rozwijać umiejętność współpracy w grupie. Powinny być prowadzone przez wykwalifikowaną osobę.

Metody aktywne ożywiające działania pedagogiczne

Metoda pedagogiki zabawy KLANZY

Dzieciom proponuje się zabawy i tańce integrujące grupę, mające u podstaw koncepcję tzw. pedagogiki zabawy Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów KLANZA z Lublina, która realizuje maksymę Konfucjusza: „Powiedz mi, a zapomnę. Pokaż mi, a zapamiętam. Pozwól mi działać, a zrozumieję”.

Zgodnie z tą pedagogiką, do nauczania i wychowywania włącza się metody kreatywne, aktywizujące, pobudzające emocje i wyobraźnię, z przełożeniem na takie sytuacje, w których członek grupy może bez lęku rozwijać swoje umiejętności. Proponuje się zabawy i gry, które dają możliwość komunikowania się poprzez ruch, słowo, plastykę oraz inne środki wyrazu, a jednocześnie wykluczają rywalizację. Zapewnia się przy tym dobrowolność uczestnictwa.

Zakładane doświadczenie przez dzieci własnej twórczości służy wypracowaniu w nich akceptacji swoich możliwości i ograniczeń (także fizycznych). Wymiana myśli i odczuć oraz zrozumienie problemu, który można wspólnie rozwiązać, sprzyjają integracji grupy. Dzieci podczas zabawy wyzbywają się stresu i niepewności, stają się otwarte na koleżanki i kolegów, ćwiczą swoją asertywność. Dzięki pozytywnemu oddziaływaniu grupy czują się bardziej dowartościowane, co wyzwala w nich chęć do działania.

Metod związanych z pedagogiką zabawy najlepiej uczyć się poprzez przeżywanie. Tylko wtedy dzieci dobrze się bawią, czują się odprężone i są radosne.

Gry planszowe

Jest to metoda bazująca na treściach dydaktycznych i wychowawczych. Uczy przestrzegania reguł, aktywizuje dzieci oraz przyspiesza ich rozwój. Gry można wykorzystywać do sprawdzania wiadomości (dzieci tworzą grę na podstawie zdobytej wiedzy), pozyskiwania nowych informacji (dzieci zdobywają

wiadomości, by je natychmiast wykorzystać w grze) oraz jako niekonwencjonalny sposób doskonalenia umiejętności planowania i twórczego myślenia.

Gry planszowe rozwijają wyobraźnię, zmuszają do współdziałania, stwarzają okazję do doskonalenia różnych umiejętności i dają satysfakcję z pracy, którą się wykonuje. Ich treści głęboko zapadają w pamięć dzieci. W pracy z trzylatkami najlepiej sprawdzają się tzw. wyścigówki.

Elementy metody twórczego myślenia Alexa Faickneya Osborna – burzy mózgów

Metodę tę poleca się jako szczególnie pomocną podczas rozwiązywania problemów. Wszyscy uczestnicy burzy mózgów mają prawo zgłaszać swoje pomysły, które nie podlegają ocenie, co jest bardzo istotne w pracy z dziećmi.

Ważna jest duża liczba pomysłów, a nie to, kto na nie wpadł. Po zakończeniu zgłaszania pomysłów można rozpocząć ich ocenianie pod kątem przydatności w pracy.

Burza mózgów jest polecana w codziennej pracy z dziećmi, gdyż doskonale integruje grupę, rozwija dziecięcą fantazję i rozbudza wyobraźnię twórczą. W grupie trzylatków powinna się sprowadzać do swobodnej rozmowy. Jej podsumowania dokonuje nauczyciel w formie kilku zdań (informacja, instrukcja itp.).

Techniki parateatralne

Technika zmiany ról

Zgodnie z założeniami tej techniki, rola, którą ma odegrać dziecko, powinna umożliwić mu zdobycie nowych doświadczeń. Dziecku nieśmiałości, z objawami lęku w interakcjach społecznych, organizujemy zabawę, w której gra ono rolę nauczyciela; nauczyciel zaś wciela się w rolę dziecka. Zabawę zawsze rozpoczynamy od stworzenia sytuacji, w której zaistnieją warunki sprzyjające wyzwoleniu u dziecka niezależnego zachowania się w różnych miejscach.

Pantomima

Metoda ta jest bardzo przydatna w pracy z małymi dziećmi, ponieważ właściwie każdą sytuację można wyrazić ruchem. Pantomima pozwala na ujawnianie emocji. Skorzystanie z tej metody umożliwia stworzenie wspaniałych sytuacji, w których uaktywnia się wyobraźnia zarówno osoby występującej, jak i odbiorcy.

Teatrzyk kukiełkowy lub pacynkowy

Dzieci samodzielnie wykonują kukiełki albo pacynki, a następnie przedstawiają z ich pomocą różne sytuacje. Stają się wtedy reżyserami, scenarzystami i scenografami. Wyzwalają w sobie aktywność twórczą, często przełamują barierę lęku i nieśmiałości.

Takie przedstawienia dają nauczycielom okazję do rozmów z dziećmi na temat emocji i motywów działania.

Inne metody

Edukacja matematyczna

Program „Dziecięca matematyka” Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej i Ewy Zielińskiej

W edukacji matematycznej przedszkolaków najważniejsze są osobiste doświadczenia dziecka. To na ich podstawie tworzy ono pojęcia matematyczne i zdobywa umiejętności. Doświadczenia te przyczyniają się do rozwoju myślenia dzieci. Podczas przetwarzania informacji dziecko musi mówić, sprzyja to bowiem koncentracji uwagi i pomaga dostrzegać to, co najważniejsze.

Zajęcia dla dzieci powinny być wypełnione zabawami, ciekawymi zadaniami i grami.

Cele tej metody to wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci i stopniowe przygotowywanie ich do podjęcia nauki w szkole. Zajęcia dla dzieci powinny być wypełnione zabawami, ciekawymi zadaniami i grami.

W programie edukacji matematycznej zaproponowano dwanaście kręgów tematycznych (te zapisane pochyłą czcionką można wykorzystywać w pracy z trzylatkami):

- ▶ *orientacja przestrzenna – kształtowanie umiejętności, które pozwolą dziecku dobrze orientować się w przestrzeni i rozmawiać o tym, co dzieje się wokół niego,*
- ▶ *rytmy – rozwijają umiejętność skupiania uwagi na prawidłowościach i korzystania z nich w różnych sytuacjach; są potrzebne przy nabywaniu umiejętności liczenia i rozumienia sensu mierzenia,*
- ▶ kształtowanie umiejętności liczenia oraz dodawania i odejmowania – obejmuje proces od liczenia konkretnych przedmiotów, poprzez liczenie na palcach, aż do liczenia w pamięci,
- ▶ *wspomaganie rozwoju operacyjnego rozumowania, którego celem jest przygotowanie dzieci do zrozumienia pojęcia liczby naturalnej (zbiory),*
- ▶ rozwijanie umiejętności mierzenia długości w zakresie dostępnym dla dzieci na poszczególnych etapach rozwojowych,

- ▶ *klasyfikacja – wspomaganie rozwoju czynności umysłowych potrzebnych do tworzenia pojęć (wprowadzenie do zadań o zbiorach i ich elementach – segregowanie),*
- ▶ układanie i rozwiązywanie zadań arytmetycznych – doskonalenie umiejętności rachunkowych dzieci,
- ▶ *zapoznanie dzieci z wagą i sensem ważenia (ważymy zabawki, używamy terminu „ciężar”),*
- ▶ mierzenie płynów – pomaga dzieciom zrozumieć znaczenie pojęć „mniej” i „więcej”,
- ▶ *intuicje geometryczne (kształtowanie pojęć geometrycznych) – dzieci samodzielnie konstruują w swoich umysłach pojęcia, tworzą szlaczki,*
- ▶ tworzenie gier – rozwijanie zdolności do wysiłku umysłowego,
- ▶ zapisywanie czynności matematycznych znakami (<, >, =, +).

Wszystkie wymienione wyżej kręgi tematyczne trzeba zrealizować w podanej kolejności, uwzględniającej nie tylko stopniowanie trudności, lecz także prawidłowość rozwoju dzieci. Zajęcia należy prowadzić dopóty, dopóki sprawiają dzieciom przyjemność.

Techniki relaksacyjne

Masaż relaksacyjny

U podstaw tej metody leży zabawa bazująca na naturalnej aktywności dziecięcej. Służy ona pogłębieniu kontaktu pomiędzy dziećmi i dorosłymi, odprężaniu i wspólnemu przeżywaniu radości.

Podczas zabaw tego typu wykorzystuje się spowolniony ruch, głaskanie, kołysanie, delikatne drapanie itp. Takie spontaniczne ruchy pomagają eliminować zmartwienia i napięcia oraz zwiększają pewność siebie maluchów. Masaż relaksacyjny wymaga od dzieci osobistego zaangażowania. Doskonale wspomaga koncentrację.

Muzyka relaksacyjna

Jest najprostszą, bardzo skuteczną formą kształtowania pozytywnych emocji u dzieci. Polega na słuchaniu odpowiednio dobranych fragmentów lub krótkich utworów muzyki poważnej.

Muzyka relaksacyjna ma bardzo duży wpływ na zdrowie i dobre samopoczucie. Pozwala redukować stresy i lęki.

Przy jej doborze należy zwrócić szczególną uwagę na tonację, tempo oraz czynniki psychologiczne i estetyczne – po to, by wywoływała różne reakcje słuchowe, fizyczne i emocjonalne.

Wszystkie przedstawione metody służą wspieraniu całościowego rozwoju dziecka. Rozbudzają jego aktywność twórczą, zapewniają mu pozytywną motywację do podejmowania zadań, rozwijają jego wiarę we własne siły i możliwości.

Charakterystyka rozwoju dziecka trzyletniego

Gdy pracujemy z dziećmi trzyletnimi, powinniśmy pamiętać przede wszystkim o wrażliwości ich układu nerwowego oraz o dużej podatności na infekcje. Potrzebna jest atmosfera pełna radości. Dzieci powinny także codziennie przebywać na świeżym powietrzu.

Trzylatki łatwo się męczą, ale też szybko regenerują siły. Potrafią skupić uwagę na jednym przedmiocie przez stosunkowo niedługi czas, dlatego ich krótkotrwałe wysiłki należy przeplatać częstymi propozycjami odpoczynku. Warto umożliwić im wtedy zmianę pozycji ciała i zaspokojenie potrzeby ruchu. Ważnym zadaniem jest też przystosowanie dzieci do nowego środowiska, ponieważ trzylatki miewają trudności z orientacją. Brak umiejętności samoobsługowych powoduje ich uzależnienie od pomocy dorosłych. Małe dzieci łatwo tracą poczucie bezpieczeństwa, które jest niezbędnym warunkiem równowagi psychicznej. Bardzo ważna jest zatem obserwacja ich zachowań. Pozwoli ona nauczycielowi zorientować się, kiedy powinien zaingerować, kogo trzeba ośmielić, kogo pocieszyć, a kogo zachęcić do zabawy.

Warto pozostawić dzieciom swobodę, ale ograniczoną wymaganiami racjonalnego trybu życia i koniecznością przestrzegania norm współżycia społecznego. Atmosferę spokoju warunkuje porządek w przedszkolu. Do tego jest konieczne pewne zdyscyplinowanie dzieci, zgodne z ich możliwościami rozwojowymi. Należy po prostu ustalić najważniejsze zasady obowiązujące podczas aktywności przedszkolnych. Objaśnienia warto połączyć z pokazami. Trzylatek chętnie podporządkowuje się wychowawcy stawiającemu wymagania w sposób łagodny (bez okazywania zdenerwowania), ale stanowczy.

Kontakty małych dzieci z otoczeniem często utrudnia poziom rozwoju ich mowy. Myślenie trzylatków dopiero wchodzi w fazę konkretno-wyobrażeniową. Nauczyciel nie powinien zatem używać słów, których dziecko nie zna. O ile to możliwe, słowom powinno towarzyszyć działanie.

Dzieci trzyletnie interesują się wzajemną przynależnością, np. lubią łączyć filiżankę ze spodkiem czy lokomotywę z wagonem. Pomaga to uczyć je utrzymywania porządku (np. lalki mieszkają w pokoiku dla lalek, każdy wiesza ubranie przy swoim znaczku itd.).

Trzylatki chętnie bawią się samotnie lub w parach. Nie potrafią jeszcze bawić się w grupie, choć chętnie przebywają obok siebie. Próby współdziałania w zabawie często mają formę wyłącznie zewnętrzną (np. sypanie piasku do tego samego wiaderka, zbiorowa zabawa w naśladowanie jadących samochodów itp.).

W przedszkolu zabawki przeznaczone dla trzylatków powinny występować w kilku egzemplarzach – w ten sposób zminimalizujemy ryzyko sporów. Poza zabawkami należy zgromadzić materiały do rysowania i malowania.

Rozwój fizyczny i motoryczny

U dziecka trzyletniego zmieniają się proporcje ciała oraz rozwija się sprawność motoryczna. Zmiany proporcji ciała przyczyniają się do dobrego samopoczucia fizycznego i psychicznego malucha. Trzylatek ma stosunkowo krótkie kończyny, dość dużą głowę i długie tułów. Jego układy kostny i mięśniowy są jeszcze słabe.

Dzieci w tym wieku są mało odporne na wysiłek. Męczą je zarówno długie spacery, jak i stanie czy siedzenie w jednym miejscu. Do ich podstawowych sprawności ruchowych należą: chód, bieg, skoki, wspinanie się oraz ruchy związane z pokonywaniem przeszkód. Trzylatki potrafią jeździć na trzykołowych rowerkach, a także rzucać piłkę. Precyzyjne ruchy dłoni sprawiają im jeszcze trudność. Maluchy umieją jednak rysować i malować zamasztyrzymi ruchami ręki oraz ugniatać elastyczny materiał plastyczny.

Układ nerwowy trzylatka jest delikatny, podatny na zmęczenie. Procesy pobudzania dominują w nim nad procesami hamowania. Organizm dziecka nie jest zdolny do odbierania dużej liczby silnych bodźców. Zachowanie malucha cechują impulsywność i zmienność.

Na drodze obserwacji i naśladowania dorosłych dziecko stopniowo opanowuje czynności związane z życiem codziennym: mycie, jedzenie, ubieranie się, sprząatanie. Ich utrwalanie wymaga jednak ciągłych ćwiczeń i zachęty, a także atmosfery spokoju i życzliwości.

Procesy poznawcze

U dzieci trzyletnich następuje intensywny rozwój sfery poznawczej. Myślenie, mowa i spostrzeżenia są związane z działaniem. Charakterystyczne jest tu tzw. myślenie sensoryczno-motoryczne – dziecko rozwiązuje zadania, gdy ma bezpośredni kontakt z różnymi przedmiotami podczas działań samodzielnych lub prowadzonych z pomocą osoby dorosłej. Trzylatek poznaje otaczający go świat polisensorycznie. Najważniejsze miejsce zajmują spostrzeżenia wzrokowe. Dziecko zwraca uwagę na to, co wyróżnia się z otoczenia, jest duże, kolorowe.

Bardzo ważne role odgrywają wzrok i słuch. Trzylatek zaczyna odróżniać kolory, choć często jeszcze nie potrafi ich nazwać. Najpierw dostrzega barwę, a potem kształt przedmiotów. Zaczyna też interesować się muzyką. Potrafi zaśpiewać piosenkę i rozpoznać odgłosy z najbliższego otoczenia.

Źródłem wrażeń dziecka trzyletniego jest nie tylko świat zewnętrzny, lecz także to, co dzieje się wewnątrz jego organizmu.

Uwaga i pamięć mają charakter mimowolny. Dziecko koncentruje się na silnych i atrakcyjnych bodźcach. Często zmienia zainteresowania oraz przerywa rozpoczęte czynności.

Duże znaczenie dla rozwoju orientacji trzylatka w otaczającym go świecie ma mowa. Jest ona bezpośrednio związana z wrażeniami i spostrzeżeniami. Trzylatek ma tendencje do tworzenia neologizmów. Potrafi budować proste pod względem gramatycznym zdania rozwinięte.

W efekcie rozwoju mowy i myślenia trzylatka jego zabawy stają się coraz bardziej urozmaicone i złożone. I odwrotnie: różnorodność form zabaw przyczynia się do rozwoju mowy i myślenia, a także innych procesów poznawczych.

Rozwój społeczny

Cechą charakterystyczną dziecka trzyletniego jest egocentryzm. Maluch dąży do zaspokojenia swoich potrzeb. Potrzeba kontaktów społecznych jest zwykle zaspokajana podczas przebywania z matką. W pierwszych miesiącach pobytu w przedszkolu dzieci nie bawią się ze sobą, lecz obok siebie. Widać tu także tendencje do naśladownictwa, dlatego w kwestii organizacji zabawy małe dzieci chętnie zdają się na wychowawczynię. W stosunku do rówieśników trzylatek wykazuje minimalne uspołecznienie. Podczas zabaw grupowych uczy się zaspokajać potrzeby nie tylko własne, lecz także innych; poznaje normy współżycia z otoczeniem oraz sposoby postępowania związane z przyjętą rolą.

Dzieci w tym wieku nie są w stanie dłużej współdziałać ze sobą, uzgadniać planów wspólnej zabawy. Nawigują krótkotrwałe kontakty werbalne i pozawerbalne. Dopiero w sytuacji dłuższego wspólnego pobytu potrafią rozwinąć pełniejsze kontakty.

Trzylatek uczy się poruszać w świecie samodzielnie, zaznacza swoją odrębność, rozgranicza „ja”, „moje” od „ty”, „twoje”. Chce samodzielnie wykonywać różne czynności i osiągać sukcesy – próbuje sam jeść łyżką, ubierać się itp.

Rozwój emocjonalny

W procesie adaptacji trzylatka do przedszkola istotne znaczenie ma jego rozwój emocjonalny. Trudności związane z przystosowaniem się do nowego środowiska są zwykle spowodowane chwiejnością uczuciową i dużą wrażliwością malucha. Reakcje wywołane różnymi emocjami są gwałtowne, ale krótkotrwałe. Ich siła bywa niewspółmierna do przyczyn, które je wywołały.

Na rozwój emocjonalny dziecka najbardziej wpływają spokój, czułość oraz zaspokajanie jego potrzeb. U trzylatków najważniejszą z nich jest potrzeba bezpieczeństwa.

Trzylatek z reguły jest impulsywny, skłonny do wyładowywania swoich afektów. Jego emocje szybko się pojawiają i szybko gasną (czy raczej: przeradzają się w inne, nawet krańcowo odmienne). Dziecko potrafi błyskawicznie przejść od śmiechu do łez i odwrotnie. Raz jest pogodny i wesoły, to znów niespokojny, zasmucony, zatroskany. Czasem bawi się grzecznie samo przez dłuższy czas, kiedy indziej żąda, aby się nim zajmować, grymasi i kaprysi. Tę zmienność nazywamy labilnością uczuciową.

W powiązaniu z łatwością ekspresji uczuć sprawia ona, że dzieci trzyletnie nie są dojrzałe i zrównoważone emocjonalnie.

Osobowość dziecka

W wieku przedszkolnym kształtują się zręby osobowości. Dziecko trzyletnie znajduje się na etapie formowania struktury „ja”. Zarówno jego świadomość odrębności własnej osoby, jak i wiara w siebie są jeszcze bardzo słabe. Dziecko nie zna swoich możliwości w nowych sytuacjach, co utrudnia mu przystosowanie się do otoczenia.

W okres średniego dzieciństwa dzieci wchodzi już ze świadomością swojej odrębności. Zaczyna się u nich rozwijać obraz własnej osoby, na który składają się: imię, posiadane rzeczy i codzienne zachowania.

Treści edukacyjne

Rodzaj edukacji	Cele ogólne	Przewidywane rezultaty / osiągnięcia. Dziecko:
<p>Edukacja w zakresie mowy i myślenia</p> <p>Obszary podstawy programowej: II, III, IV</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wdrażanie do stosowania zasad skutecznej komunikacji międzyludzkiej. ▶ Rozwijanie umiejętności językowych i komunikacyjnych. ▶ Świadome wpływanie na rozwój mowy poprzez zabawy językowe. ▶ Wpajanie zasad poprawnej polszczyzny. ▶ Zapoznanie z popularnymi opowiadaniem i bajkami. ▶ Wdrażanie do wcielania się w różne role. ▶ Wdrażanie do samodzielnego podejmowania decyzji i przewidywania skutków swoich zachowań. ▶ Angażowanie uwagi podczas słuchania. ▶ Doskonalenie słownictwa używanego w różnych sytuacjach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nawiązuje dialog z koleżankami i kolegami, ▶ kontaktuje się z dorosłymi, ▶ wchodzi w dialog z osobą dorosłą, ▶ czeka na swoją kolej, ▶ opowiada o swoich doświadczeniach, ▶ ma coraz większy zasób słów i używa ich w wypowiedziach, ▶ komunikuje się z dorosłymi i dziećmi (w sposób werbalny i niewerbalny), ▶ słucha wypowiedzi dorosłych i dzieci, ▶ odgrywa role bez słów – mimiką i ruchem, ▶ posługuje się rekwizytami, np. kukiełką, pacynką, maską, ▶ zaczyna wypowiadać się zdaniami złożonymi, ▶ dostosowuje tembr głosu do sytuacji, ▶ rozmawia o dobrych i złych zdarzeniach, ▶ zaznacza obrazki i symbole podobne do wzorów, ▶ podaje nazwy przedmiotów prezentowanych poprzez obrazy, ▶ rozpoznaje przedmioty za pomocą zmysłów, ▶ wypowiada się na temat najbliższego otoczenia, ▶ zadaje dużo pytań.
<p>Edukacja plastyczno-konstrukcyjna</p> <p>Obszary podstawy programowej: I, II, III, IV</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wdrażanie do tworzenia prac plastycznych różnymi technikami. ▶ Budzenie zainteresowania najcenniejszymi zabytkami i dziełami sztuki w najbliższym otoczeniu. ▶ Motywowanie do wznoszenia konstrukcji i tworzenia kompozycji z różnych materiałów. ▶ Kształtowanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ sprząta materiały po zajęciach, ▶ tworzy proste kompozycje z materiału przyrodniczego, ▶ tworzy własne prace, ▶ układa obrazki z różnych materiałów, ▶ lepi proste kształty z plasteliny i masy solnej, ▶ podejmuje zabawy w kąciku majsterkowicza, ▶ nakleja różne elementy, ▶ wypełnia obrazki różnokolorowymi materiałami plastycznymi.

Rodzaj edukacji	Cele ogólne	Przewidywane rezultaty / osiągnięcia. Dziecko:
Edukacja muzyczna Obszary podstawy programowej: I, II, III, IV	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wdrażanie do śpiewania z całą grupą. ▶ Doskonalenie umiejętności interpretacji muzyki za pomocą ruchu. ▶ Zachęcenie do gry na prostych instrumentach. ▶ Budzenie wrażliwości na piękno muzyki. ▶ Rozwijanie zainteresowań muzycznych. ▶ Angażowanie percepcji słuchowej do określania dźwięków z otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyróżnia i rozpoznaje dźwięki z otoczenia, ▶ rozpoznaje dźwięki instrumentów, ▶ rozpoznaje, skąd dochodzi dźwięk, mimo ukrycia jego źródła, ▶ odróżnia mowę poprawną od niepoprawnej, ▶ śpiewa piosenki o łatwej linii melodycznej (z grupą), ▶ wykonuje proste układy taneczne, ▶ gra na prostych instrumentach, ▶ recytuje wiersze i śpiewa piosenki o treści patriotycznej, ▶ aktywnie słucha różnych gatunków muzyki, ▶ wykorzystuje przestrzeń do wyrażania muzyki za pomocą ruchu, ▶ prezentuje ruchem przeżycia emocjonalne wywołane muzyką.
Edukacja przyrodnicza Obszary podstawy programowej: II, III, IV	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wdrażanie do rozumienia istoty zjawisk atmosferycznych. ▶ Wdrażanie do unikania zagrożeń związanych ze zjawiskami atmosferycznymi. ▶ Wdrażanie do prowadzenia obserwacji i utrwalania cech charakterystycznych poszczególnych pór roku. ▶ Prezentowanie różnych gatunków roślin i zwierząt. ▶ Wdrażanie do znajomości podstawowych zasad ochrony środowiska. ▶ Nadawanie znaczenia wycieczkom jako podstawowym formom pracy w edukacji przyrodniczej. ▶ Kształtowanie zamiłowania do przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ zna sposoby przystosowania się do otoczenia zwierząt żyjących w różnych środowiskach przyrodniczych, ▶ zna stałe następstwo pór roku, ▶ opisuje stan pogody, ▶ rozpoznaje, nazywa i opisuje pory roku, ▶ rozpoznaje i nazywa różne środowiska przyrodnicze, ▶ rozumie wartość działań na rzecz ochrony środowiska, ▶ wiąże pory roku z zachowaniami (ubiór, odżywianie), ▶ rozpoznaje cechy różnych gatunków zwierząt i roślin, ▶ pomaga dorosłym w czynnościach wymagających wykorzystania urządzeń gospodarstwa domowego, ▶ zna zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas korzystania z urządzeń gospodarstwa domowego, ▶ uczestniczy w wycieczkach przyrodniczych, ▶ oszczędza i szanuje zasoby przyrodnicze.

Rodzaj edukacji	Cele ogólne	Przewidywane rezultaty / osiągnięcia. Dziecko:
Edukacja matematyczna Obszary podstawy programowej: I, II, IV	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Rozwijanie orientacji przestrzennej. ▶ Organizowanie przestrzeni i czasu. ▶ Rozwijanie umiejętności porównywania i klasyfikowania. ▶ Rozwijanie intuicji geometrycznej. ▶ Stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających czynnościowemu poznawaniu matematyki. ▶ Doskonalenie umiejętności klasyfikowania przedmiotów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje górę i dół kartki, ▶ wskazuje środek kartki, ▶ układa obrazek z części według określonego wzoru, ▶ rozpoznaje znaki i przedmioty zbliżone wielkością i kształtem, ▶ buduje z klocków według wzoru, ▶ odszukuje obrazek taki sam jak wzór, ▶ układa według wzoru kompozycję z różnych materiałów, np. kapsli, kasztanów, szyszek, patyczków różnych długości, ▶ klasyfikuje przedmioty na podstawie dwóch cech, ▶ manipuluje przedmiotami zgodnie z poleceniem, ▶ wie, co było punktem wyjścia i jakie zaszyły zmiany, ▶ rozpoznaje przedmioty pasujące i niepasujące do siebie, ▶ układa mozaikę z figur geometrycznych, ▶ porównuje długości dwóch przedmiotów, operuje określeniami „długi” i „krótki”, ▶ operuje określeniami: „na”, „pod”, „obok”, „na górze”, „na dole”, ▶ dąży do precyzji – jeden przedmiot, jeden gest, jeden liczebnik, ▶ układa klocki według wielkości.
Edukacja zdrowotna Obszary podstawy programowej: I, III	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kształtowanie rozumienia konieczności stosowania zasad higieny osobistej. ▶ Wdrażanie do kulturalnego spożywania posiłków. ▶ Wdrażanie do samodzielności podczas czynności w łazience. ▶ Wdrażanie do samodzielności podczas ubierania się i rozbierania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ zna zasady higieny osobistej i przestrzega ich, ▶ samodzielnie nakłada pastę na szczoteczkę, ▶ podczas pobytu w łazience szanuje potrzebę intymności innych dzieci, ▶ jest samodzielne w toalecie, ▶ odkłada ubrania na swoją półkę w szatni, ▶ samodzielnie ubiera się i rozbiera, ▶ próbuje posługiwać się widelcem, ▶ rozpoznaje i nazywa warzywa i owoce,

Rodzaj edukacji	Cele ogólne	Przewidywane rezultaty / osiągnięcia. Dziecko:
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wyrabianie nawyku utrzymywania porządku wokół siebie. ▶ Kształtowanie nawyku zdrowego odżywiania się. ▶ Kształtowanie nawyku dbania o tężyznę fizyczną. ▶ Rozwijanie umiejętności czerpania radości z podejmowania wysiłku fizycznego. ▶ Kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia. ▶ Wdrażanie do bezpiecznego poruszania się po drogach i korzystania ze środków transportu. ▶ Wdrażanie do bezpieczeństwa podczas zabawy i wypoczynku. ▶ Kształtowanie umiejętności potrzebnych do gier zespołowych. ▶ Rozwijanie sprawności fizycznej, zwinności i siły. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje warzywa i owoce, zwraca uwagę na ich kolor, kształt, smak i zapach, ▶ zna przedszkolną drogę ewakuacyjną, ▶ poddaje się zasadom bezpieczeństwa obowiązującym podczas ewakuacji z przedszkola, ▶ wie, że nie należy niszczyć przedmiotów służących do gaszenia pożarów (gaśnic), ▶ zna oznakowanie przejść dla pieszych, ▶ wie, co oznaczają poszczególne światła sygnalizatora, ▶ wie, że podczas jazdy samochodem musi siedzieć w specjalnym foteliku, ▶ zna i stosuje zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas spotkania z psem lub innym zwierzęciem, ▶ rozumie, że niektóre rośliny są śmiertelnie niebezpieczne dla ludzi, ▶ wie, że dzieci nie mogą bawić się zapałkami, ▶ wie, że nie może oddalać się z nieznanymi osobami ani przyjmować od nich podarunków, ▶ wie, gdzie wolno, a gdzie nie wolno się bawić, ▶ biega i skacze, ▶ podczas ruchu omija przeszkody, a także koleżanki i kolegów, ▶ porusza się po schodach w górę i w dół, stawiając nogi na przemian i trzymając się poręczy, ▶ kopie piłkę do celu, ▶ samodzielnie korzysta ze sprzętu zgromadzonego w przedszkolnym ogrodzie (za zgodą i z assekuracją nauczyciela), ▶ rozpoznaje i nazywa emocje i uczucia, ▶ nazywa narządy zmysłów, ▶ dzieli się zabawkami z koleżankami i kolegami, ▶ szanuje zabawki należące do innych dzieci, ▶ zna swoje imię, ▶ rozpoznaje i podaje swoje imię, płeć i cechy szczególne.

Rodzaj edukacji	Cele ogólne	Przewidywane rezultaty / osiągnięcia. Dziecko:
<p>Przygotowanie do nauki czytania i pisania</p> <p>Obszary podstawy programowej: I, II, III, IV</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kształtowanie orientacji w schemacie ciała. ▶ Kształtowanie orientacji w przestrzeni. ▶ Kształtowanie orientacji na kartce papieru. ▶ Doskonalenie percepcji wzrokowej. ▶ Rozwijanie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej. ▶ Rozwijanie zainteresowania czytaniem i pisanie. ▶ Kształtowanie umiejętności odróżniania fikcji od rzeczywistości. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ buduje wieżę z kilku klocków, ▶ układa dwa lub trzy obrazki zgodnie z kolejnością zdarzeń, ▶ podczas zabaw dowolnych ogląda ilustracje w książkach, ▶ skupia się na tekstach czytanych przez dorosłych, ▶ wymienia bohaterów tekstu, ▶ słucha w skupieniu muzyki dla dzieci oraz muzyki poważnej, ▶ koloruje obrazki konturowe (stara się nie przekraczać linii), ▶ ogląda książki typu harmonijka (z historyjkami obrazkowymi), ▶ układa książki w wyznaczonym miejscu, ▶ ogląda bajki na ekranie telewizora, ▶ układa z klocków drogi, mosty, tory itp., ▶ słucha wierszyków i krótkich bajek z płyty CD, ▶ ogląda na ekranie bajki w odcinkach, ▶ wykonuje proste ćwiczenia rytmiczne, ▶ interesuje się rodzajami bajek, filmów i książek dla dzieci.
<p>Edukacja patriotyczna</p> <p>Obszary podstawy programowej: I, II, III, IV</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Budzenie świadomości własnej tożsamości i konieczności ochrony danych osobowych. ▶ Budzenie szacunku i przywiązania do rodziny. ▶ Budzenie przywiązania do miejsca zamieszkania. ▶ Zapoznanie z legendami i historią miejsca zamieszkania. ▶ Zapoznanie z charakterystycznymi budowlami, zabytkami i miejscami pamięci narodowej w miejscu zamieszkania. ▶ Rozwijanie poczucia przynależności narodowej. ▶ Budzenie szacunku do symboli narodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa członków swojej rodziny (mama, tata, siostra, brat, babcia, dziadek), ▶ okazuje przywiązanie do społeczności przedszkolnej, ▶ przestrzega regulaminu grupowego, ▶ współpracuje w grupie, ▶ zna nazwę miejscowości, w której mieszka, ▶ rozpoznaje symbole narodowe Polski (godło, flagę, hymn), ▶ wie, że w ważne dla kraju święta wywiesza się flagi narodowe, ▶ przyjmuje prawidłową postawę podczas słuchania hymnu Polski, ▶ jest tolerancyjne wobec ludzi innych ras i narodowości, ▶ okazuje szacunek dzieciom, dorosłym, przyrodzie, określonym przedmiotom.

Indywidualizacja pracy z dziećmi

Istotą indywidualizacji pracy z dziećmi w przedszkolu jest uwzględnianie przez nauczyciela różnic między nimi. Różnice te ogniskują się wokół następujących zagadnień:

- ▶ stan zdrowia i procesy nerwowe,
- ▶ zasoby wiedzy, umiejętności, doświadczeń,
- ▶ przebieg procesów poznawczych,
- ▶ zainteresowania,
- ▶ stosunek do pracy i motywacja do nauki,
- ▶ warunki środowiskowe.

Nauczyciel musi zdawać sobie sprawę z tego, że wiek nie zawsze współgra z poziomem rozwoju dzieci. Kluczowy jest dobór takich form i metod pracy, które niezależnie od różnic w grupie zapewnią każdemu dziecku optymalne warunki rozwoju. Każdy wychowanek wymaga od nauczyciela szczególnej uwagi. Warto zastanowić się nad tym, w jaki sposób zaplanować zajęcia z grupą, aby zaspokoić potrzeby jej wszystkich członków.

Przy planowaniu działań indywidualnych należy uwzględnić cechy wszystkich dzieci, a nie tylko tych, które wymagają wsparcia nauczyciela.

Jeżeli mocną stroną któregoś dziecka stanowi sprawność motoryczna, a dodatkowo jest ono tzw. żywym srebrem, zadania przygotowane dla grupy powinny zawierać element ruchu. Kiedy np. planujemy zabawę matematyczną doskonalącą umiejętność klasyfikacji, powinniśmy zaproponować grupie poszukiwanie określonych przedmiotów ukrytych w sali (dodatkowo można wówczas ćwiczyć orientację w przestrzeni, np. szukać pod dyktando), a nie segregowanie obrazków przy stolikach. Możemy też poprosić o uporządkowanie sali – zachęcić dzieci do odłożenia odnalezionych rzeczy na właściwe miejsca (włożenia ich do pudełek, zanieśienia do kącika plastycznego itd.). Zaspokoi to potrzebę aktywności ruchowej, a zrealizowanie podczas zabawy celów dydaktycznych pomoże utrwalić doskonaloną umiejętność.

Przykładami indywidualizacji są też wspólna gra na instrumentach, podczas której każde dziecko wydobywa dźwięki z innego instrumentu, oraz układanie obrazka z części po zróżnicowaniu przez nauczyciela liczby elementów. Dzieci nieśmiałe czy nadpobudliwe możemy angażować do pełnienia funkcji dyżurnych.

Aby właściwie zorganizować pracę indywidualną, należy:

- ▶ systematycznie realizować zadania wspierające,
- ▶ proponować wyłącznie ćwiczenia o charakterze zabawowym,
- ▶ planować wszechstronną aktywność dzieci i często zmieniać jej formy,
- ▶ dbać o atrakcyjność zadań – im więcej pozytywnych emocji, tym lepsze efekty,
- ▶ przygotowywać odpowiednie pomoce – różnorodne, atrakcyjne, pobudzające kreatywność,
- ▶ elastycznie planować czas zajęć, dostosowywać go do wydolności psychofizycznej dzieci (jeżeli zauważymy, że uwaga któregoś wychowanka jest rozproszona, lepiej zakończyć zajęcia wcześniej, ponieważ efektywność ćwiczeń prowadzonych na siłę jest bardzo niska),
- ▶ starannie wybierać porę zajęć – nie mogą się one odbywać w czasie przeznaczonym na zabawę, ponieważ dziecko zaproszone do stolika w trakcie zabawy grupy czuje się ukarane i ma trudności ze skupieniem uwagi (np. stale ogląda się na koleżanki i kolegów),
- ▶ zmieniać lokalizację ćwiczeń – mogą to być różne kąciki zabaw, w których nauczyciel włącza się do zadań i inspirować określone aktywności.

Trzeba pamiętać również o:

- ▶ docenianiu wysiłków każdego dziecka, zauważaniu każdej próby rozwiązania zadania, nawet jeśli nie kończy się ona sukcesem („widzę, że bardzo się starasz”),
- ▶ zachęcaniu do podejmowania kolejnych prób („spróbuj jeszcze raz”),
- ▶ motywowaniu do ponawiania prób („wierzę, że tym razem ci się uda”),
- ▶ chwaleniu – należy doceniać to, co dzieciom udało się osiągnąć (nie wolno wytykać błędów),
- ▶ kończeniu ćwiczeń łatwym zadaniem, zapewniającym sukces – efektami będą dobre samopoczucie dzieci i motywacja do następnych działań,
- ▶ nagradzaniu dzieci.

Cały program *Żyrafa Ola i przyjaciele* wspomagający rozwój aktywności dzieci w wieku przedszkolnym daje możliwość indywidualizacji pracy z nimi polegającej na:

- ▶ dostosowaniu przewidywanych rezultatów lub osiągnięć do poziomu rozwoju dziecka; w programie wskazano pięć poziomów osiąganych umiejętności (ostatni poziom jest związany z umiejętnościami osiąganymi przez dzieci szczególnie uzdolnione),
- ▶ pracy z wykorzystaniem metod aktywizujących, które pomagają wyzwolić potencjał dzieci i rozwinąć ich zainteresowania, uczyć współpracy oraz przygotowują dzieci do samodzielnego zdobywania wiedzy,
- ▶ organizacji zajęć z zastosowaniem ofert, dzięki któremu dzieci samodzielnie wybierają rodzaj zadania w obrębie danego tematu; w efekcie rosną ich zaangażowanie i motywacja,
- ▶ stałym monitorowaniu osiągnięć dzieci oraz planowaniu pracy z uwzględnieniem ich potrzeb i możliwości.

Literatura

1. Bartkowiak Z., *Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania*, WSiP, Warszawa 1986.
2. Biuletyn „Nauczanie dwupoziomowe z przedszkolakami”.
3. Cudak H., *Funkcje rodziny w pierwszych okresach rozwojowych dziecka*, WSPTWP, Warszawa 2000.
4. Gardner H., *Pięć umysłów przyszłości*, Wydawnictwo Laurum, Warszawa 2009.
5. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatków i dzieci starszych wolniej rozwijających się*, WSiP, Warszawa 2000.
6. Harwas-Napieręta B., Trempała J., *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 1, PWN, Warszawa 2002.
7. Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna*, Instytut Wydawniczy Erica, Warszawa 2010.
8. *Metodyka wychowania przedszkolnego*, Kwiatowska M., Topińska Z. (red.), Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1972.
9. Piaget J., *Dokąd zmierza edukacja*, PWN, Warszawa 1977.
10. *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, Kwiatowska M. (red.), WSiP, Warszawa 1985.
11. Przetacznik M., Makiełto-Jarża G., *Psychologia rozwojowa*, WSiP, Warszawa 1992.
12. Przetacznik-Gierowska M., *Psychologia rozwojowa wieku dziecięcego*, WSiP, Warszawa 1992.
13. Skarbek K., Wrońska I., *Diagnoza i wspomaganie rozwoju psychoruchowego dziecka w wieku przedszkolnym*, Centrum Edukacyjne „Blżej Przedszkola”, Kraków 2013.
14. Sochaczewska G., *Czynniki warunkujące przystosowanie dziecka do przedszkola*, [w:] *Rozwój i wychowanie dzieci w wieku przedszkolnym*, B. Wilgocka-Okoń (red.), PAN, Wrocław 1985.
15. Włoch S., Włoch A., *Diagnoza całościowa w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo Akademickie ŻAK, Warszawa 2009.